

Народна банка на Република Македонија
Дирекција за статистика

**Меѓународна инвестициска позиција на
Република Македонија за 2010 година**

септември, 2011 година

Информација за меѓународната инвестициска позиција на Република Македонија за 2010 година

Општи забелешки

Меѓународната инвестициска позиција претставува стандардизиран статистички преглед којшто ги прикажува состојбите на надворешните финансиски средства и финансиски обврски на Република Македонија, т.е. побарувањата од нерезиденти и обврските кон нерезиденти врз основа на финансиски инструменти на определен датум.

Преку извештајот за меѓународната инвестициска позиција (МИП) се прикажуваат состојбата и структурата на финансиските средства (побарувања) од нерезиденти и финансиските обврски кон нерезиденти, но и нето кредиторската/должничката позиција на земјата (и на поодделните институционални сектори) во однос на остатокот од светот. Доколку се евидентира позитивна нето меѓународна инвестициска позиција, т.е. доколку финансиските средства се поголеми од финансиските обврски, земјата има позиција на нето-кредитор кон остатокот од светот. Доколку се пресмета негативна нето меѓународна инвестициска позиција, односно доколку финансиските обврски ги надминуваат финансиските средства во односите помеѓу резидентите и нерезидентите, земјата е нето-должник во односите со остатокот од светот.

Анализата на структурата на МИП во подолга временска рамка овозможува следење на промената во состојбата на поодделните институционални сектори, како и промената во склоностите на секторите во користењето одредени видови финансиски инструменти. Ваквата динамичка перспектива овозможува промените да се толкуваат како одраз на севкупните макроекономски движења во земјата и окружувањето, но често и како сигнал за одредени случувања во претстојниот период. Оттаму, изготвувањето на меѓународната инвестициска позиција претставува неопходност во современи услови, како показател за финансиската состојба на земјата и нејзината интегрираност во вкупните светски економски текови, што го потврдува и сè поголемото значење на овој извештај, во услови на засилени процеси на глобализација и настанувањето на економските кризи во светот во последните неколку години.

За изготвување на МИП се користат најразлични извори на податоци и се применува методологија којашто е усогласена со меѓународните стандарди и препораки. Оваа методологија е достапна и до пошироката јавност преку нејзиното објавување на интернет-страницата на Народната банка на Република Македонија.

Кратка анализа на меѓународната инвестициска позиција за 2010 година

На крајот на 2010 година, Република Македонија е нето-должник кон остатокот од светот, со негативна нето меѓународна инвестициска позиција од 3.721,3 милиони евра. На 31.12.2010 година Република Македонија располага со финансиски побарувања од нерезиденти во износ од 2.950,4 милиони евра и со финансиски обврски кон нерезиденти во износ од 6.671,6 милиони евра. Изразено како процент од БДП, нето должничката позиција на Република Македонија изнесува 53,6% од БДП.

Во споредба со крајот на 2009 година, меѓународната инвестициска позиција е влошена за дополнителни 107,3 милиони евра, односно е забележан пораст за 3% на годишна основа. Ова е пред сè поради произразениот пораст кај надворешните обврски, коишто во текот на 2010 година се зголемија за 451,1 милион евра, или 7,3%, во споредба со порастот на надворешните побарувања за 343,8 милиони евра или 13,2%. Сепак, нето должничката позиција во однос на БДП бележи подобрување за 0,5 процентни поени, т.е. од 54,1% на крајот на 2009 година е намалена на 53,6% на крајот на 2010 година.

Анализата на МИП на ниво на институционални сектори покажува дека во текот на 2010 година, причинители за влошената нето МИП се сите институционални сектори на економијата, со исклучок на монетарната власт.

Останатите сектори (во најголем дел нефинансиски претпријатија) во текот на 2010 година бележат негативна промена на нето МИП од 93,4 милиони евра. Притоа, обврските на останатите сектори во 2010 година се зголемени за 244,5 милиони евра (во најголем дел врз основа на странски директни инвестиции во земјата (178,5 милиони евра)). Средствата на останатите сектори пак, во 2010 година се зголемени за 151,1 милион евра, главно поради зголемените побарувања врз основа на краткорочни трговски кредити (за 134,7 милиони евра).

Секторот „држава“ нема побарувања од странство, поради што овој сектор секогаш е нето-должник кон странство. Обврските на државата кон странство во текот на 2010 година се зголемени за 57,0 милиони евра, главно врз основа на нови задолжувања со долгорочни заеми.

Кај секторот „банки“ во 2010 година е забележано продлабочување на негативната нето МИП за 68,9 милиони евра, коешто главно произлегува од растот на обврските врз основа на заеми и странски директни инвестиции (за 115,6 и 30,8 милиони евра, соодветно), делумно нетиран со зголемените побарувања врз основа на депозити кај странски банки (за 82,2 милиона евра). Банкарскиот сектор, дејствувајќи во изменети услови, од нето-кредитор во односите со нерезиденти во периодот 2003-2006 година, премина во нето-должник кон странство во периодот 2007-2010 година, при постепено зголемување на обврските по директни инвестиции и заеми во вториот период.

Монетарната власт, којашто вообичаено е нето-кредитор кон странство, во 2010 година бележи зголемување на нето-побарувањата во односите со

странство за 112,1 милион евра, што во целост се објаснува со растот на официјалните девизни резерви.

Од аспект на структурата на МИП по инструменти, на страната на средствата и натаму најзастапен инструмент претставуваат бруто официјалните резерви во износ од 1.715,2 милиона евра (58,1% од вкупните средства), коишто во 2010 година се зголемени за 117,7 милиони евра (7,4%). На страната на обврските пак, најзастапени се финансиските обврски кон директните инвеститори во износ од 3.350,7 милиони евра (50,2% од вкупните обврски), коишто се зголемени за 6,7% или за 209,3 милиони евра во 2010 година (од кои: врз основа на капитал и реинвестирана добивка - за 161,4 милиони евра, а врз основа на останат капитал - за 47,9 милиони евра). Значителен дел од порастот на обврските во 2010 година произлегува и од зголемениот надворешен долг врз основа на заеми (191,9 милиони евра).

Анализата на меѓународната инвестициска позиција на останатите земји покажува дека кај повеќето земји во регионот, во текот на 2010 година дошло до влошување на нето меѓународната инвестициска позиција, освен во земјите од евро-зоната и Бугарија, каде што е забележано подобрување.

Нето меѓународна инвестициска позиција на поодделни земји*

Земја	2009		2010	
	во милијарди евра	% од БДП	во милијарди евра	% од БДП
Евро зона	-1,469.86	-16.44%	-1,187.44	-12.94%
САД	-1,671.38	-16.72%	-1,860.68	-16.98%
Хрватска	-38.84	-85.04%	-42.30	-92.16%
Словенија	-12.59	-35.66%	-12.91	-35.88%
Македонија	-3.61	-54.13%	-3.72	-53.59%
Грција	-199.61	-84.93%	-219.44	-95.34%
Бугарија	-35.58	-101.85%	-35.18	-97.64%
Турција	-192.24	-43.65%	-269.92	-48.76%

* Извор: ЕЦБ, ЕУРОСТАТ, ММФ, интернет-страници на централните банки и сопствени пресметки.

ПРИЛОГ-ТАБЕЛИ И ГРАФИКОНИ

Табела 1.

Меѓународна инвестициска позиција 2003-2010 година

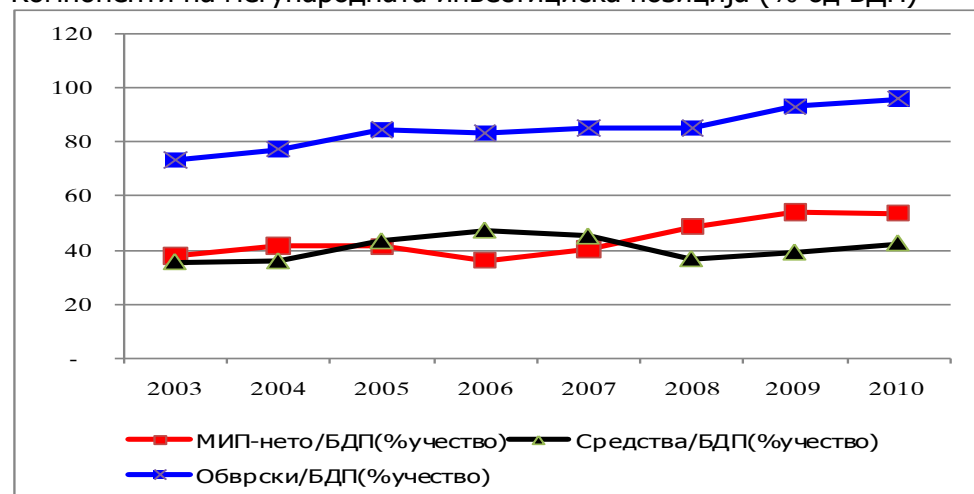
(милиони евра)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
МИП-нето	-1,599.73	-1,846.20	-1,990.79	-1,887.55	-2,401.97	-3,266.77	-3,614.01	-3,721.27
Средства	1,495.28	1,589.06	2,081.58	2,471.72	2,686.04	2,456.76	2,606.56	2,950.37
Обврски	3,095.01	3,435.26	4,072.37	4,359.26	5,088.01	5,723.53	6,220.57	6,671.64
БДП	4,217	4,442	4,814	5,231	5,965	6,720	6,677	6,944
МИП-нето/БДП(%учество)	-37.94	-41.56	-41.35	-36.08	-40.27	-48.61	-54.13	-53.59
Средства/БДП(%учество)	35.46	35.77	43.24	47.25	45.03	36.56	39.04	42.49
Обврски/БДП(%учество)	73.39	77.34	84.59	83.34	85.30	85.17	93.16	96.08

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 1

Компоненти на меѓународната инвестициска позиција (% од БДП)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Прилог 1

Поделба на секторите во МИП

За изготвување и претставување на МИП, секторите се групирани на следниов начин:

- **Монетарна власт:** ја претставува централната банка, т.е. Народната банка на Република Македонија;
- **Држава:** се состои од централната влада, локалната влада и фондовите за социјална заштита. Овој сектор не ги опфаќа претпријатијата во сопственост на државата коишто работат по принципот на слободен пазар.;
- **Банки:** ги опфаќа сите депозитни институции, со исклучок на централната банка.;
- **Останати сектори:** оваа група се состои од следниве функционални категории:
 - Небанкарски финансиски институции (ги вклучува осигурителните компании, инвестициските фондови, приватните пензиски фондови и други финансиски посредници);
 - Нефинансиски институции (ентитети вклучени во производство на добра и услуги, вклучувајќи ги и претпријатијата во сопственост на државата);
 - Домаќинства (домаќинства и физички лица);
 - Непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата (цркви, политички партии, здруженија, асоцијации).

Табела 2
МИП на ниво на институционалните сектори
(милиони евра)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
МИП, нето - држава	-1,026.96	-1,016.45	-1,282.82	-1,065.56	-897.71	-906.33	-1,055.84	-1,112.87
МИП, нето- монетарни власти	693.43	673.30	1,073.28	1,382.60	1,532.53	1,486.92	1,526.73	1,638.81
МИП, нето- банки	265.92	330.56	254.65	94.76	-59.37	-401.91	-362.99	-431.89
МИП, нето- останат сектор	-1,532.13	-1,833.61	-2,035.90	-2,299.35	-2,977.42	-3,445.46	-3,721.91	-3,815.32
МИП, нето	-1,599.73	-1,846.20	-1,990.79	-1,887.55	-2,401.97	-3,266.77	-3,614.01	-3,721.27

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Прилог 2

Класификација на меѓународната инвестициска позиција според видови инвестиции:

Поделена на два дела како средства и обврски, МИП се состои од четири функционални инвестициски категории и поткатегории, во кои трансакциите се класифицирани според видот на инвестирање на следниов начин:

- **Директни инвестиции**, коишто се класифицирани:
 - од аспект на насоката на инвестирање:
 - инвестиции во странство;
 - инвестиции во Република Македонија;
 - од аспект на инструментите:
 - акционерски капитал и реинвестирана добивка;
 - останат капитал;
- **Портфолио-инвестиции**, коишто се поделени на сопственички капитал и должнички хартии од вредност;
- **Останати инвестиции**, коишто се поделени на: трговски кредити, заеми, валути и депозити и останати средства/обврски; и
- **Резервите** се класифицирани според видовите инструменти.

Прилог 3

Странски директни инвестиции

Согласно со препораките на петтото издание на Прирачникот за билансот на плаќање на Меѓународниот монетарен фонд, странските директни инвестиции се дефинираат како вложувања со кои инвеститорот има намера да воспостави трајна економска поврзаност и/или да оствари право на управување со правното лице во кое инвестира. Притоа, до крајот на 1993 година земјите применувале различни критериуми за дефинирање на директните инвестиции. Во петтото издание на прирачникот на ММФ се препорачува како критериум да се користи минималното учество во капиталот од 10% или правото на глас, со што се обезбедува меѓународна споредливост на податоците. Според тоа, разликата меѓу директниот и портфолио-инвеститорот се темели врз процентот на поседувани акции и удели во претпријатието. Ваквите методолошки постапки за пресметување на странските директни и портфолио-инвестиции во потполност се применуваат и во Република Македонија. Основен извор на податоци за директните инвестиции во Република Македонија претставуваат годишните прашалници коишто ги доставуваат резидентните фирми со странски капитал до НБРМ. Прашалниците содржат податоци за првичното вложување, остварениот финансиски резултат и меѓукомпанискиот долг.

Портофолио-инвестиции

Портофолио-инвестициите, во согласност со препораките на петтото издание на Прирачникот за билансот на плаќање на Меѓународниот монетарен фонд, се дефинираат како вложувања во должнички и сопственички хартии од вредност (со исклучок на оние вклучени во странските директни инвестиции), со кои се тргува на организирани и други финансиски пазари.

Во делот на сопственичките хартии од вредност, портофолио-инвестициите подразбираат „пасивно“ поседување хартии од вредност, со кои нивниот имател нема право на активно учество во управувањето, или контролата врз нивниот издавач. Вообичаено, ова значи дека се поседуваат хартии од вредност чиешто учество во капиталот е помало од 10% или правото на глас.

Во делот на должничките хартии од вредност, се воспоставува должничко-доверителски однос кон издавачот на хартијата од вредност. Овие хартии, согласно со рочноста, најчесто се делат на: обврзници и записи и инструменти на пазарот на пари.

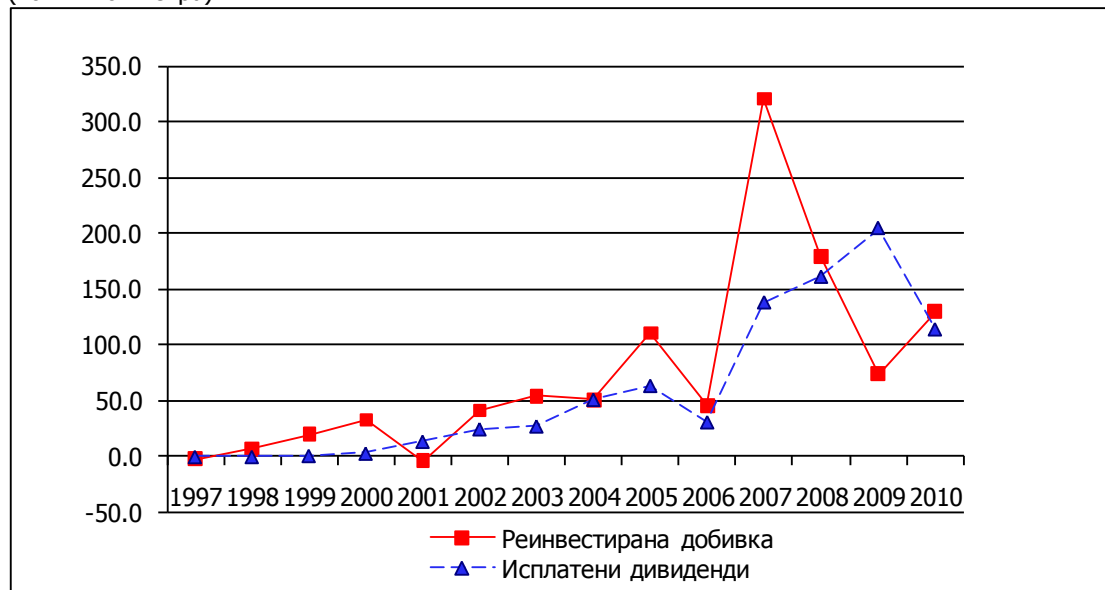
Табела 3: Состојба на директни инвестиции во Република Македонија
(во милиони евра)

Година	Вкупно	Акционерски капитал	Останат капитал	
			Побарувања	Обврски
1	2=3-4+5	3	4	5
1997	141.22	102.88	12.13	50.48
1998	270.37	219.51	12.81	63.66
1999	359.90	284.26	15.70	91.35
2000	580.05	497.72	16.95	99.28
2001	1,039.15	946.28	40.84	133.72
2002	1,160.71	1,056.57	46.35	150.48
2003	1,292.14	1,181.98	47.98	158.14
2004	1,610.22	1,366.11	36.70	280.82
2005	1,768.97	1,579.62	74.54	263.89
2006	2,098.57	1,863.35	80.91	316.14
2007	2,545.17	2,226.62	106.11	424.66
2008	2,968.75	2,407.42	113.96	675.29
2009	3,141.38	2,481.27	169.96	830.07
2010	3,350.69	2,642.69	229.78	937.78

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 2

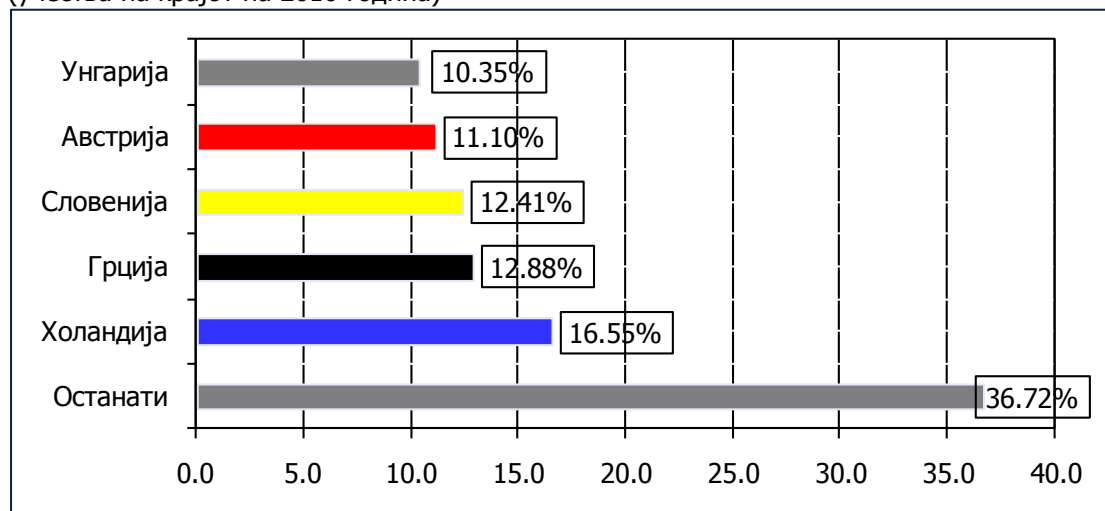
Реинвестирана и нераспределена добивка и исплатени дивиденди на директни инвестиции во Република Македонија
(во милиони евра)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 3

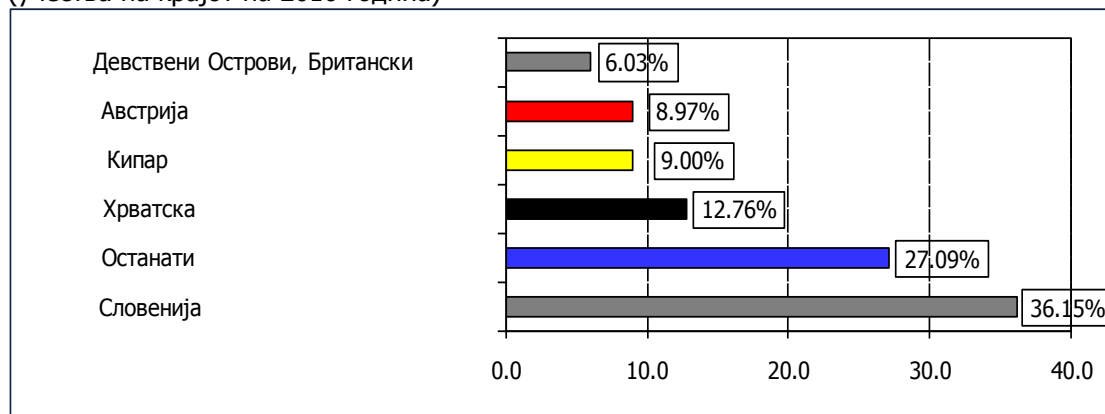
Странски директни инвестиции по земји
(учества на крајот на 2010 година)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 4

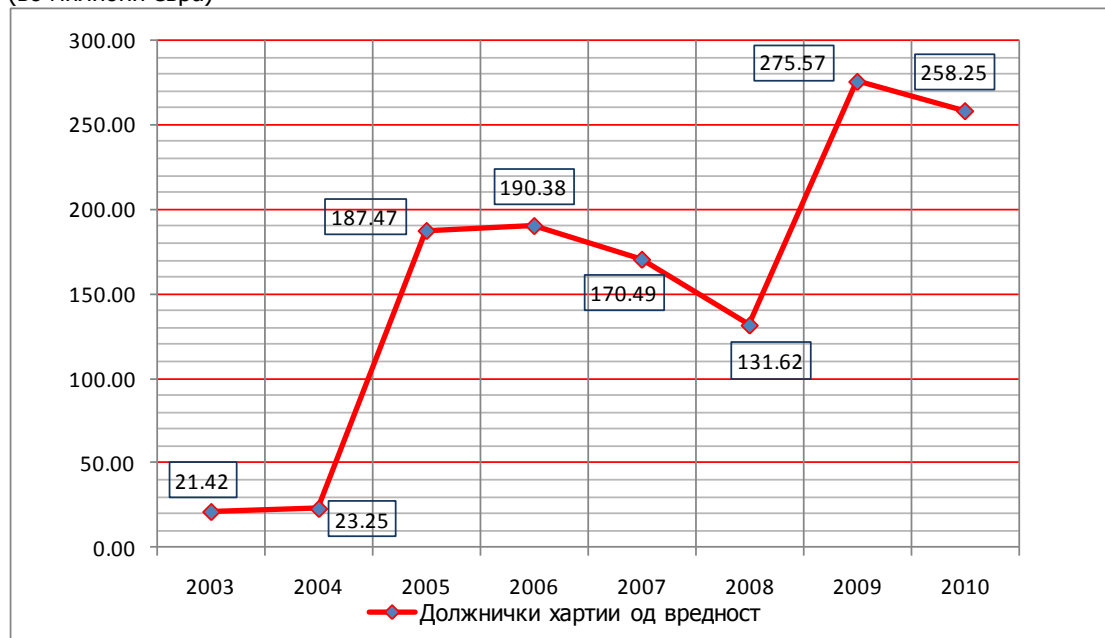
Портфолио-инвестиции по земји - обврски врз основа на сопственички хартии од вредност во сопственост на нерезиденти (учества на крајот на 2010 година)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 5

Портфолио-инвестиции - обврски врз основа на домашни должнички хартии од вредност во сопственост на нерезиденти (во милиони евра)

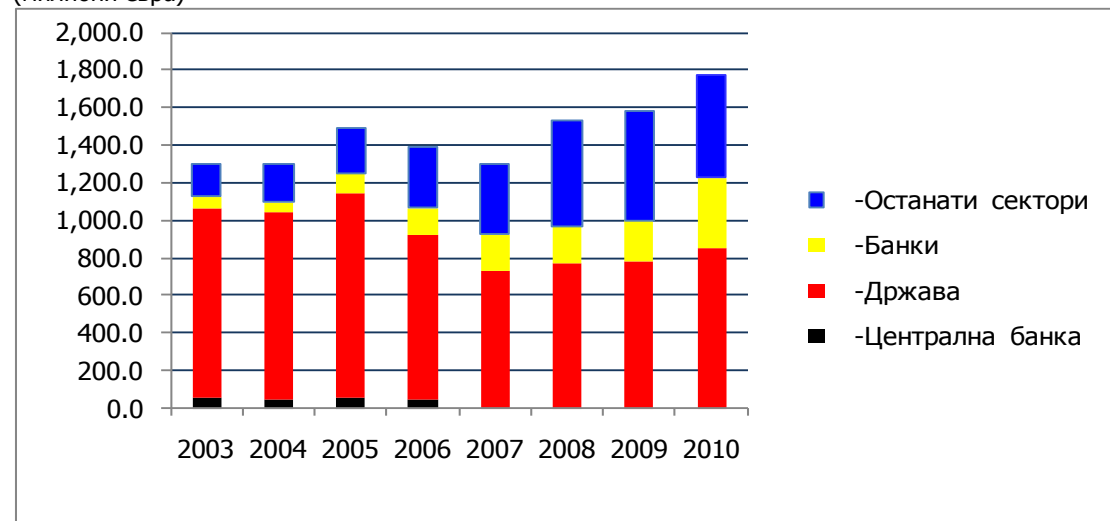
Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 4
Обврски по заеми од странство според должници
(во милиони евра)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Краткорочни заеми	25.93	11.81	54.33	11.66	55.82	14.91	47.59	48.35
- Централна банка	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
- Банки	8.71	7.04	1.30	0.00	16.50	0.00	40.00	3.71
- Останати сектори	17.22	4.78	53.03	11.66	39.32	14.91	7.59	44.64
Долгорочни заеми	1,300.22	1,302.60	1,488.56	1,395.57	1,299.95	1,532.02	1,583.12	1,774.26
- Централна банка	54.70	45.97	52.66	42.39	0.00	0.00	0.00	0.00
- Држава	1,005.54	993.20	1,095.36	875.19	727.22	771.22	777.60	852.57
- Банки	64.04	55.79	106.40	146.31	199.81	201.14	220.10	371.98
- Останати сектори	175.94	207.63	234.14	331.68	372.92	559.66	585.43	549.71
Вкупно заеми	1,326.15	1,314.41	1,542.89	1,407.23	1,355.77	1,546.93	1,630.72	1,822.61
БДП	4,217	4,442	4,814	5,231	5,965	6,720	6,677	6,944
Краткорочни заеми/Вкупно	1.96	0.90	3.52	0.83	4.12	0.96	2.92	2.65
Долгорочни заеми/Вкупно заеми	98.04	99.10	96.48	99.17	95.88	99.04	97.08	97.35
Вкупно заеми/БДП(%)	31.45	29.59	32.05	26.90	22.73	23.02	24.42	26.25

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 6
Долгорочни заеми по сектори
(милиони евра)

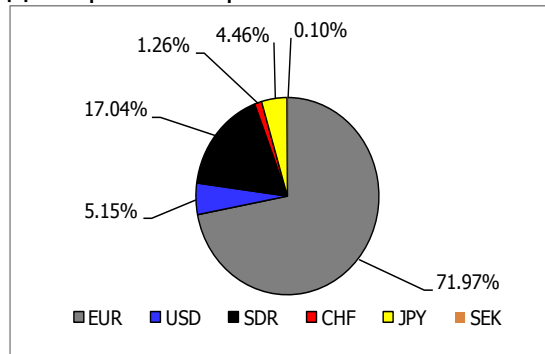

Извор: Народна банка на Република Македонија.

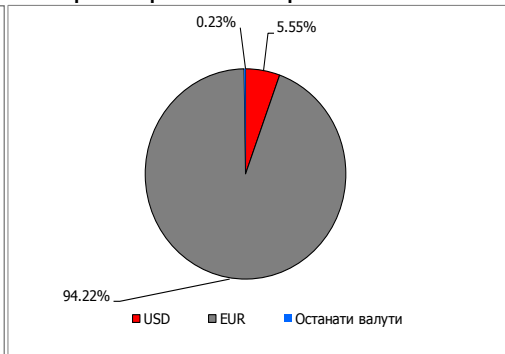
Графикон 7

Валутна структура на долгот врз основа на заеми (во %)

Долгорочни обврски

Краткорочни обврски

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 5

Обврски на банкарскиот сектор врз основа на заеми од странство

(во милиони евра)

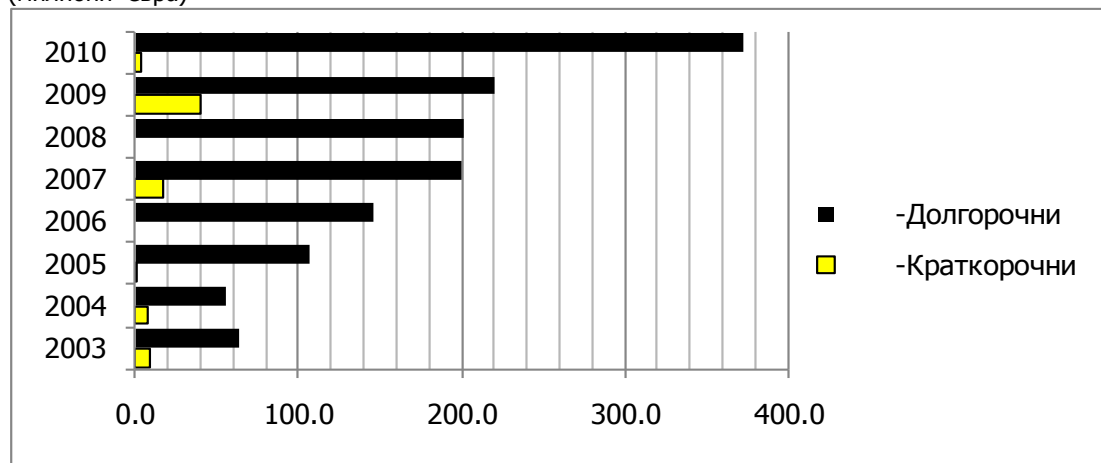
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Заеми сектор Банки	72.75	62.83	107.70	146.31	216.31	201.14	260.10	375.69
-Краткорочни	8.71	7.04	1.30	0.00	16.50	0.00	40.00	3.71
-Долгорочни	64.04	55.79	106.40	146.31	199.81	201.14	220.10	371.98
Вкупно заеми	1,326.15	1,314.41	1,542.89	1,407.23	1,355.77	1,546.93	1,630.72	1,822.61
Заеми сектор Банки/Вкупно заеми (%)	5.49	4.78	6.98	10.40	15.95	13.00	15.95	20.61
Заеми сектор Банки/БДП (%)	1.73	1.41	2.24	2.80	3.63	2.99	3.90	5.41

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 8

Краткорочни и долгорочни заеми на банкарскиот сектор

(милиони евра)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 6

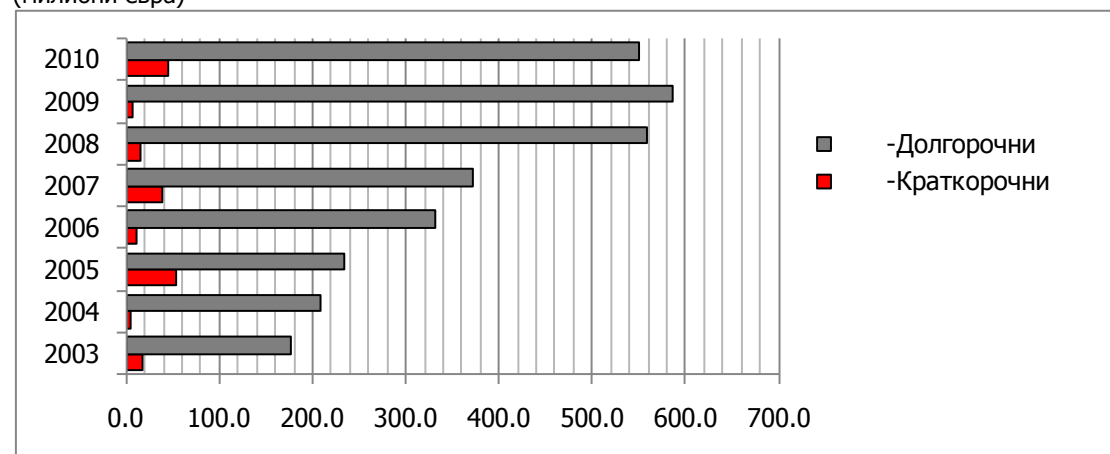
Обврски на останатите сектори врз основа на заеми од странство
(во милиони евра)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Заеми Останати сектори	193.16	212.41	287.17	343.34	412.24	574.57	593.02	594.35
-Краткорочни	17.22	4.78	53.03	11.66	39.32	14.91	7.59	44.64
-Долгорочни	175.94	207.63	234.14	331.68	372.92	559.66	585.43	549.71
Вкупно заеми	1,326.15	1,314.41	1,542.89	1,407.23	1,355.77	1,546.93	1,630.72	1,822.61
Заеми Останати сектори/Вкупно заеми	14.57	16.16	18.61	24.40	30.41	37.14	36.37	32.61
Заеми Останати сектори/БДП (%)	4.58	4.78	5.97	6.56	6.91	8.55	8.88	8.56

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 9

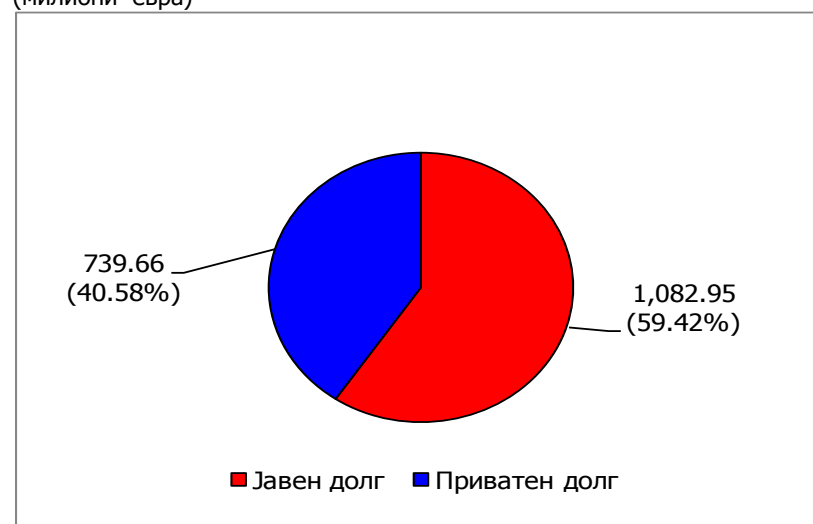
Краткорочни и долгорочни заеми на останатите сектори
(милиони евра)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Графикон 10

Структура на обврските врз основа на користени заеми
(милиони евра)

Извор: Народна банка на Република Македонија.